

ВОЛЯ НАРОДАМ !

ВОЛЯ ЛЮДИНІ !

ЛАЗА
УКРАЇНІ

ГЕРОЯМ
СЛАВА

За Волю!

ЖОВТЕНЬ

1946 р.

УКРАЇНСЬКИЙ
Б. 1226
МУЗЕЙ-АРХІВ

З М І С Т.

	стор.
1. Свято Листопадового Зриву	1.
2. Під м. Базаром	3.
3. В другу річницю смерти Андрея графа Шептицького	5.
4. Лист Митрополита А. Шептицького	6.
5. Ви вже не вернетесь	8.
6. Роззброєння мадярської військової частини . . .	8.
7. Табір Алендорф	10.
8. З життя Філії	14.
9. Загальні збори Філії ЛУПВ в Корнберзі	16.
10. В річницю відкриття школи в Корнберзі	20.

СВЯТО ЛИСТОПАДОВОГО ЗРИВУ.

День Першого Листопада, коли інші народи обходять сумні поминки за померлих, справляємо ми українці одне з наших радісних національних свят — Свято Зриву західньої вітки Українського народу до вільного і самостійного життя. Рік-річно згадуємо ми відважний чин сотника Українських Січових Стрільців Дмитра Вітовського, що в ночі на 1 листопада 1918 року захопив столицю Західньо-українських земель, Львів і таким чином заманив до нас, що ми, українці, ніколи не помиримося з тим, щоб на наших землях панували чужинці.

Ціла історія Українського Народу — це безперервна, кривава боротьба за незалежне самостійне своє існування проти ворогів, які з усіх боків нападали на Україну, щоб запанувати на цій багатій, Богом обдарованій, землі. Особливо тяжкі завдання в цій боротьбі припали нашим окраїнам, що виставлені насамо перед на небезпеку ворожих нападів, обстоювали в тяжкій боротьбі свої права впродовж довгих століть і зберігали наші історичні кордони.

Таке тяжке положення припало галицько-волинським землям, Буковині та Карпатській Україні. Вже Володимир Великий мусив збройною рукою визволяти Червенські Города — як тоді звалася Галичина — після чого увесь край до Любля і Перемишля довго належав до Київського Князівства. Пізніше в Галичі засіла династія Ростиславичів, споміж яких визначався, зокрема, могутній Ярослав Осмомисл. В 1199 році почав княжити над об'єднаними галицько-волинськими землями Роман Галицький, славний переможець над поляками й угорцями. Його син Данило перший український король, обороняв широкі простори України проти татарської навали.

Настільки сильна була ця українська князівсько-королівська традиція, що навіть після вимерття династії, коли більшість українських земель дісталася під владу Литви та Польщі, понастоліття українці намагалися відновити свою князівську владу при допомозі литовських князів. Князі Острозькі ще при кінці XVI ст. жили традицією старих українських князів, виступали оборонцями своєї віри проти католицької Польщі. Населення раз-у-раз бунтується проти польського наїздника і радо підтримує козацькі повстання. Не дивно отже, що війська Богдана Хмельницького під час свого переможного походу на Львів і Замостя всюди були прийняті як визволителі з ненависної польської неволі.

Коли ж під кінець XVIII ст. було поділено Польщу і українські західні землі дісталися під владу Австрії, настала для Західньої України нова доба. Починається то, зв. культурно-національне відродження, яке мусило перейти всі довгий час по неволені народи, щоб дійти до повної свідомості того, що "в своїй хаті" мусить бути і "своя сила, і правда і воля", як писав незабутній наш Тарас Шевченко. На західньо-українських землях ця культурно-національна боротьба приймала різні форми: бій проти зрадництва й москoвiльства, боротьба за свій власний університет, за науку, літературу, оборона проти польської експансії і розбудова власного суспільно-громадського життя — ось головні фази першого довголітнього змагання західніх українців за своє буття.

Крім того, не можна забувати, що не дивлячись на австрійсько-московський кордон і не дивлячись на різницю культурних впливів між сходом і заходом, українці з під обох окупацій всеж утримували між собою зв'язок не губили свідомості своєї приналежності до одного народу. Чим більше сили набрало культурне життя, тим ясніше було для обох частин, що природньо-розділеної України не має, що український народ мусить об'єднатися в одну цілість.

З початком світової війни організуються на західних українських землях, покищо в рамках австрійської армії, військові відділи Українських Січових Стрільців, що з їх рядів вишли визначні одиниці українського військового та політичного життя.

Після березневої революції 1917 року в царській імперії й після фактичного усамотіння східних українських земель від Росії, західні землі висловлювали раз-у-раз установами своїх представників бажання приєднатися до корінних українських земель в одну самостійну соборну Державу. Та ця Держава творилася в дуже невідрадних обставинах! Свобода вимагала великих жертв! І на ці жертви рішуче пішов український народ. Не завагалася перед ними й Західня Україна.

19-го жовтня преса принесла вістку, що Львова має приїхати польська ліквідаційна комісія для перебрання влади над західними українськими землями в свої руки. Тому, ще того самого дня, зажадала делегація Української Національної Ради від намісника Галичини д-ра Гуїна негайної передачі влади. Намісник не лише відмовився це зробити, але й загрозив, що всякі спроби перевороту будуть криваво подавлені. Справді, австрійського війська у Львові було мало. Тому то на засіданні Національної Ради переважала думка, що треба ще почекати, як вирішать у Відні, а не пускатися на авантюри. Та присутній представник Військового Комітету сотник Дмитро Вітовський бачив, яке шкідливе було б відволікання справи. Тому він рішуче переконував, що треба довіритися воєнному часті і то негайно. Як воєк, він не міг вірити в успіх дипломатичних кроків, оскільки за ними не стоїть військова сила. Його військовий характер видно з короткої виміни думок з приводу задуманого повстання.

"Чи справді приготовані виконати військовий переворот?" — запитав його президент Національної Ради др. Кость Левицький.

"Цілковито", — відповів сотник Вітовський.

"Чи маєте настільки військової сили, щоб обсадити й держати місто?"

"За дотеперішнім обчисленням маємо."

"Чи будете мати достатні запаси харчів?"

"Здобудемо повні магазини."

"Коли думаєте приступити до перевороту?"

"Вночі біля 4-ої години українські воєки під проводом старшин роззброють усі неукраїнські військові відділи та обсадять будинки всіх державних краєвих та міських установ".

Після цієї рішучої переконливої мови розвіялися всі сумніви у найбільше обережних людей. Вирішено силою досягнути сврга.

Так українське військо, точно після наміченого плану, запанувало над столицею західних українських земель — Львовом.

Гордо замаяв на ратуші блакитно-жовтий прапор.

О 7-ій годині ранку сотник Вітовський вже має змогу повідомити Голову Української Національної Ради, що ціле місто в українських руках і що всюди панує порядок.

Але недовго довелося бути Українській Владі у Львові. Славі українські сили мусили відступити перед переважаючим ворогом. Десять місяців боролися українці за свої права на рідній землі. Тисячами могил вкрились ниви і ліси України.

Ворог переміг... Але кров борців не пішла замарно. Вона зродила сотні тисяч юнаків і юначок, готових віддати все за ідею вільної України.

Вона кличе нас піти їх слідами і продовжувати боротьбу за право жити на своїй рідній і вільній Землі.

ПІ М. БАЗАРОМ.

Як битви на Каялі і під Берестечком свідчать про незломність українського ~~свободолюбивого~~ духа, так і битва, вислід якої славом безсмертної слави запалав над Базаром, свідчить, що Україна не зріклася і не зречеться свого природного і відвічного права поруч інших народів мати теж свою Хату. Та нікому ще в світі доля не подарувала волі. Ні одна ідея не перемогла ще, не поклавши перед тим на вівтар боротьби великих жертв. Сам Син Дожив мусив був перенести муки Голготи, щоб своєю фізичною смертю подолати духову смерть людства.

Тисячі і тисячі крапих снів України впали і впадуть у Визвольних Змаганнях своєї нації, своєю смертю здобуваючи вічне життя України. Бо кров праведних не висихає — вона освячує боеві прапори тим, які Богом покликані довершити святе і справедливе діло — визволити з неволі свою Батьківщину. Три роки і десять місяців відділяють Други від Базару, майже чотири роки Українська Народня Армія, освячена кров'ю героїв, що впали під Крутами, змагалась з переважаючими силами імперіалістичних загарників, які немов хижі звірі накинулись з усіх боків на молоду Українську Республіку.

Майже чотири роки кривавиться Україна, вірна своїм прапорам, з яких лунють горді гасла про волю і про тверде рішення нації жити суверенним і ні від кого незалежним життям в сім'ї вільних народів світу. Та в 1921 році армія вже майже без зброї і амуніції... До втрат в боях долучаються жакливі втрати від епідемії тифу і інших захворювань...

Не зважаючи на безприкладний героїзм народніх борців в "трикутниках" і "чотирікутниках" смерті — вона вже не в силі стримати навали все нових і нових ворожих сил...

Переможені в нерівній боротьбі частини української армії в 1921 році були інтерновані в Польщі, Чехословаччині, Румунії. Уряд, армія і евакуоване населення опинилося за дротами в таборах...

Та цим боротьба ще не закінчена! На терор чужої українській душі диктатури — ожили партизанськими загонами українські ліси. В Києві під проводом поета Г. Чупринки і Андруха працює повстанчий комітет. Голос голодного Яру відгукнувся луною і в серцях загартованого в боях українського воїнства в таборах. Наказ: найвитриваліших відібрати і утворити дружини лісорубів для праці в волинських лісах...

З заздрістю споглядали товариші по зброї на вибраних щасливців. Всі здогадувалися, що за тими "лісовими роботами" криється щось по-важне, але про що ходить — ніхто з простих вояків не знав. Підготування до походу робилося дуже таємно, щоб зненацька заскочити ворога. І ось ці транспорти, транспорти лісових робітників відходять з таборів. Погано зодягнені, напів босі, зголоднілі на мізерних таборових пайках — ці лицарі майбутнього відчайдушного рейду у вороже підпілля були щасливі й горді. Найкращі надії плекали вони в собі, не зважаючи на свій стан.

Та у волинських лісах дійсно чекала на них тяжка фізична праця. Осінь 1921 року була препогана, і напів зодягненим "робітникам" доводилося дуже скрутно, особливо дошкуляли ранні приморозки. Довгі дні і тижні довелось чекати... Нарешті, приїхали провідники групи: — штаб: отаман Тютюнник, полк. Отмарштейн, полк. Сущко та інші. Виявляється, що поляки не згодні допомогти — дати озброєння. Дозволили лише напасти і обеззброїти кінний ескадрон. Для групи в 1200 вояків і старшин

цього замало! Але — сподіватися на ласку чужих не доводиться, треба числити на зброю, яку здобудеться від ворога в бою.

4-го листопада 1921 року несподівано переходять кордон. Обеззброєно прикордонні застави, здобуто гвинтівки і навіть кулемети! Перший успіх окрилює вояків — вони рвуться все далі і далі у невідоме. Сувора осінь 1921 року не перешкодила відчайдушним маневрам. Тут наступ, там відступ, тут успішний напад і відбій, там прискорений відступ перед переважними силами ворога, але відступ в бік Києва. В обличчі небезпеки, дивізії Котовського залили цілу потобічну Волинь. Але по лісах і вкритих снігом полях пробиваються групи відважних героїв крізь снігову хуртовину і радянські полки до серця України — Києва. Більш час нерівні бої, але перемагаючи всі перешкоди, група вперто посувається вперед, по шляху до Коростеня. Відступи, обходи і знову бої... Кільце багато сильнішого ворога, що далі звужувалося. Група являла собою вже не вояків, а примар з відмороженими руками і ногами, майже вже нездатних до бою. Розгром київського повстанчого комітету і розстріл 28-го серпня 1921 року Григорія Чупринки і Андруха — відбився катастрофально на загальній ситуації в Україні. Карні відділи вже встигли ліквідувати небезпеку загального повстання... Сподіватись на підтримку партизанських загонів — годі. Організовано вони вже майже не існують... Починається відворот групи. Вороже коло врешті замкнуло групу отамана Тютюнника у селі Малі Маньки. Вояки відчайдушно боронилися, але виснажені довгими походами одерті, голодні й бої, серед лютих морозів сотнями вмирали на широких волинських лавах. Біля 500 козаків і старшин дісталось до полону. Їх чекали нелюдські страждання і муки. Більшевики замкнули їх в церкві й почали катувати. Вимогу катів видавати своїх старшин герої не виконали! Серед кількох сот людей не знайшлося жодного зрадника! Частині в'язнів вдалось втекти. Але 359 залишилось і їм судилась смерть. Під містом Базаром викопали велику братську могилу і вивели засуджених. Перед смертю їм знову запропонували видати старшин і перейти на службу до Москви. 359 сердець билось як одне. Віра в майбутню перемогу прийдешніх борців і безмірна любов до Батьківщини — зробило їх сміливими і гордими. Козак Щербак відповів катам за все: "Ми знаємо, що нас чекає, і ми не боїмося смерті, але до вас служити не підемо!" Були виставлені кулемети і почався розстріл... Звертаючись до зігнаних на місце розстрілу селян з околиць Базару, кричить підполковник Кузьменко: "Народе український! Слухай голосу своїх вірних синів! Ти колись віддячиш за нас! Хай живе!..." — і впаде. Свист куль змішався з українським гімном, що його співали герої вмираючи. Здивовані кати, зупинили були розстріл, але потім почали знову...

Так загинули 21 листопада 1921 року під Базаром справжні герої, що воліли краще вмерти стоячи, ніж жити плазуючи.

В Крутах і Базарі наповнюється містерія Шевченкового Великого Льоху: "На четверо розкопана, розрита могила... Чого вони там шукали? Що там схоронили старі батьки? Ех, якби то, якби то знайшли те, що там схоронили... Не плакали б діти, люди б не журились..."

Кров Крутів і Базару змиває з народу срамотне тавро неволі — з сокровених земельних глибин, з Могили встає народ, як Напів. Під Крутами русичівські щити знову заслоняють дорогу чужому полю. Добі, що була стратила під собою абсолютний гріх, Базар і Крути знову навертають авторитет метафізичний, безпосереднє відчуття благословенства Божого. Світ, в якому вже не рестали були діяти чуда, запалав знову божестю.

В ДРУГУ РІЧНИЦЮ СМЕРТІ АНДРЕЯ ГРАФА ПЕПТИЦЬКОГО,
ГАЛИЦЬКОГО МИТРОПОЛИТА.

Минає вже другий рік, як рознеслась сумна вістка по всіх закутинах української землі, що на вічний спочинок відійшов від нас Князь української греко-католицької церкви. Минає вже другий рік, як тужно задзвонили святогорські дзвони і рознесли по цілому світу цю сумну вістку, що в місті Льва перестало битись у грудях Князя українське любляче серце. І ця сумна вістка дійшла і до нас на чужину разом з гуркотом гармат. І не з одних очей полилися гарячі рясні сльози, що в такій найбільше потрібній і критичній хвилині відійшов від нас наш Батько, наш Опікун Пастир і Провідник.

Всі 50-ть років стояв на чолі свого народу. Не покидав його. Він навіть в прикрих хвилинах, ділив він з ним долю і недолю та тільки для нього жив. Навіть коли загнав його царський режим в глибокий Сибір, він все посилав до свого народу слова потіхи та розради. Всі свої сили, своє знання він віддав на услуги українського народу. Митрополит мріяв про краще завтра свого обездоленого народу, він провадив його до наміченої мети, щоб для українського народу повернути єдність, давню славу, силу і волю, щоб вирвати його з неволі. Де тільки мав нагоду, відверто ставав в обороні свого покривдженого народу та вказував ворогам на їхні хиби шляхи, на їхні знущання і гніт над українським народом. Не боявся він нікого і там де всі мовчали. Митрополит своїм дзвоном промовляв на цілий світ про кривду саполянську українському народові.

Його батьківське серце було відчинене для всіх, як для католиків так і для православних братів. Скільки сиріт знайшли притулок у Митрополита, які пізніше стали достойними громадянами українського народу. Скільки вдів дістали від нього матеріальну допомогу. Скільки старців, калік та бездомних наїшли в нім батька. Скільки хворих одержали назад своє здоров'я в шпиталі фундації Великого Патріота. Народній Лікарні, яку він відвідував і забезпечив її найновішими інструментами та медикаментами. Скільки молодих лікарів дістали там своє відповідне знання. Скільки славних пам'яток нашої минулості збереглося від знищення в Національному Музею, який він заложив. Скільки молодих наших мистців закінчили високі учбові заклади закордоном при допомозі Митрополита. А греко-католицьке духовенство завдячує йому свою високу освіту, черпаючи своє знання в Богословській Академії та Богословським Науковим Товаристві, які він також заснував.

Він перший виступив в 1910 році в австрійській Палаті Панів в справі українського університету, бо хотів, щоб українська молодь черпала знання на рідній мові та в своїх професорів. Митрополит був великим меценатом української культури і науки. Він допомагав Науковому Товаристві ім. Шевченка. Митрополит відновив східний чин св. Теодора Студита та вибудував його монастирі. Він дав змогу різним українським фінансовим установам розвиватись і таким чином нести матеріальну допомогу широким народним масам.

Митрополит Андрей вважав за відповідне особисто пізнати Схід. І тому 1887 року він їздив до Києва і Москви. Там він пізнав визначних людей, які були прихильні ідеї святого з'єднання.

Митрополит мав широкі зв'язки з різними визначнішими українськими православними церковними достойниками, вченими, мистцями та провідними людьми українського народу, з котрими щойно після 1905 року можна було поговорити на тему великої ідеї святого з'єднання. Близькими цієї ідеї були білорусини. Вони ж свого часу підлягали Київському Митрополитові, на престолі якого ще не так

дуже давно сиділи архієпископи Анатазій і Лев Шептицький. В 1907 році їздив Митрополит під прикритим прізвищем до Росії, щоб особисто навести зв'язок з православними білорусинами, росіянами і українцями, як також з т. зв. старовірами. Єпископ старовірів Інокентій Усов заявив тоді згоду приступити до святого з'єднання. Митрополит увійшов тоді в зв'язки з католицькою російською церквою і 1917 р. настановив над нею єрарха Фіодорова. Їздив він також за море і там відвідав своїх вірних в Америці, Канаді, Бразилії і Аргентині. Митрополит присвятив ціле своє життя в справі з'єднання, тим жив і вцілював його в думках молодих священників. Робив Митрополит заходи про створення патріархату в Києві.

30-го грудня 1941 р. думаючи що накрив час здійснення цієї ідеї, звернувся до всіх православних архієреїв в Україні та до світської інтелігенції з закликом до святого з'єднання. Між іншим він сказав: "Забудьмо взаємні кривди... Ми уступимо, але і ви уступіть... Я не хочу сидіти на Київському престолі, як патріарх України, але підкорюсь кожному, хто буде вибраний. Не маю до цього найменших претензій. Бажаю тільки з'єднання українського народу". Та, нажаль, час на це не наспів був, і тому його заклик пройшов без бажаного відгону.

О це заслуги Митрополита, хоч ще далеко до цього, щоб їх усіх точно обчислити та як слід оцінити. Щойно історія зможе дати повну оцінку великим заслугам покійного Митрополита для нашої церкви і народу.

Ми вже сьогодні відчуваємо відсутність Митрополита між нами. Ми сьогодні бачимо, яку страшну втрату поніс український народ, втративши великого церковного достойника, визначного суспільно-політичного організатора і гідного громадянина свого народу. Ми можемо тільки сказати це, що й вороги сказали про нього після його смерті: "Від часів Шевченка не було більшого українця від покійного Митрополита Андрея".

о. Г. С.

+++++

ЛИСТ МИТРОПОЛИТА А. ШЕПТИЦЬКОГО.

/Оголошений в пресі у Львові/
1942 р.

В 1942 році Митрополит Шептицький оголосив своє послання до українських православних єпископів в справі об'єднання українських Церков, греко-католицької і православної /синодальної і автокефальної/, підголовством Св. Отця. Небавом опісля появився в українській пресі у Львові, лист Митрополита Андрея до української православної інтелігенції. Ми саме одержали текст сего документу, що звучить:

"Мого листа до православних архиєреїв мушу доповнити кількома заувагами. Роблю це в цьому письмі до Високодостойних представників української науки, літератури, мистецтва і до суспільних діячів України та, очевидно, до освіченого і патріотично наставленого Високопреподобного Духовенства в переконанні, що інтелігенція у всіх віроісподуваннях має великий голос і в церковних справах є все провідною верствою суспільности. Прикро, що я змушений сказати дещо про себе самого, доказати, що пишучи цього листа, не можу мати нікого особистого інтересу. Я спонюю тільки обов'язок українського патріота.

Ясно, що греко-католик не може стати київським митрополитом, а я не маю ні бажання цього достоїнства ані фізичної змоги бути

в Києві. Незабаром починаю 78-ий рік життя недугою хронічного запалення суглобів я від 12 літ прикований до крісла без змоги стати на ноги. Недуга позбавила мене майже всієї влади у правій руці, а кілька разів у році за кожним разом через кілька тижнів, я зовсім позбавлений влади і в лівій руці. Київський митрополит мусить бути вибраний із православних чи автокефальних Архієреїв чи священників. КОЛИ Б ВІН БУВ З'ЄДНАНИЙ ІЗ ВСЕЛЕНСЬКОЮ ЦЕРКВОЮ, МИ ВСІ ГРЕКО-КАТОЛИКИ ПІДЛЯГАЛИ ЇЙ І Я ПЕРШИЙ РАДО ПІДДАВСЯ БИЛОМУ ВЕРХОВНІЙ ВЛАДІ.

Та повна злука греко-католицьких і православних українських віроісповідувачів се справа хіба дальшої майбутності. ВОНА СТАЛАБ МОЖЛИВОЮ ТІЛЬКИ ПІСЛЯ ДОВГІХ ЗМАГАНЬ З ОБОХ БОКІВ — ДО СЕБЕ НАБЛИЖУВАТИСЯ І ВЗАЄМНО СЕБЕ ПІЗНАВАТИ. А зближення і взаємне пізнання необхідні для досягнення національної єдності. Це зближення може колись довести до з'єднання, але мусить передусім усунути взаємні роздори і ненависті, які спричиняють, що Українець Українцеві ворог. І ті, що бажають колись єдності, і ті, що її не бажають, почнімо всі працю над помирінням. На такому кожному помирінні багато скористає весь український нарід, а на повному з'єднанні скористають більше православні ніж ми греко-католики.

З притиском стверджую, що з'єднання із Вселенською Церквою не спричиняє ніякої потреби відрикатися якогонебудь звичаю, передання чи обряду Православної Української Церкви. Українська Церква нічого не втратила б із тих діор чи вартостей, які з неї роблять для Українців цінну святу національну пам'ятку минувшини, а зискала б пребагато діор і сил, які вплинуть із зв'язків з усіма віруючими христіянами цілого світу. Ми, названі греко-католиками, вважаємо себе самих і в обрядових молитвах називаємо себе православними. Маємо ту свідомість, ту певність, що ми не втратили ні одної цінної пам'ятки минувшини і ми нічого не втратили зі святого передання нашого великого кн. Володимира. СТРУЯ ТОГО ПЕРЕДАННЯ ПЕРЕШЛА ДО НАС ЧЕРЕЗ ЦАРГОРОДСЬКИХ ПАТРІЯРХІВ ІОАНА ВЕККА І МОСИДА ТА НАШІХ МИТРОПОЛИТІВ І СИДОРА І ГРИГОРІЯ ЧИСТИШОУ І ПОВНИШОУ ВІД ТІєї СТРУИ ПЕРЕДАННЯ, ЩО ПІШЛА ДО НАШИХ БРАТІВ НАД ДНІПРОМ ЧЕРЕЗ ІКОНА І МОСКОВСЬКИЙ СИНОД. Порівняймо отже наші православія, церкви, духовенство, життя релігійне і національне, порозуміймося, — може переконаєтеся, що мої твердження правдиві. Низкою малих змін, а в останніх часах рішенням Апостольського Престолу ми повернули в обрядах св. Літургії до звичаїв нашої Церкви 16-ого і 17-ого століття, які були звичаями київської Церкви.

Брати, Панове! У Вас, світської української інтелігенції, святе передання чистіше ніж те, що його черпала Україна зі шкіл, ведених петербурзьким Синодом. Ваше православія ближче до православія широких мас українського народу. Це ваше православія і до нашого ближче. В ньому більше зрозуміння для страждущого від віків, поневоленого народу. Хочби праця Ваша над помирінням не довела до повного з'єднання, принесе українському народові велику користь, коли хоч у частині причинатися до національної єдності. А кожен патріот — Українець повинен все зробити, що може в тому напрямі. Сповняючи цей патріотичний обов'язок і написав цього листа.

У Львові, дня 3 березня, 1942.

АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ в. р.
Галицький митрополит, Львівський Архієпископ

ВИ ВЖЕ НЕ ВЕРНЕТЕСЬ.

Я бачу Вас ще й сьогодні, як і тоді... Війна пройшла. Минула небезпека. Липились спогади...

Листопадового ранку, 1943 р. коли віяв холодний вітер зі снігом, із чортківської тюрми, під охороною гестапівської сторожі, виведено босих зі звязаними на-зад руками 60 в'язнів. Це були уродженці з різних частин української землі й не молоді вже віком люди, що до цього вже зазнали польських в'язниць і білшовицьких Соловків. Їх гнали 7 клм. на летовище /збудоване коштом українського труду і поту/ під Ягольницею. Там в одній із виритих ям і розстріляно цих 60 синів України. Між ними були: о. Юрчин Григорій зі Станіславщини, дир. школи Бабинець Дмитро з Зарічча та багато інших інтелігентів. Шлях між Чортковом і Ягольницею був обставлений гестапівцями, які нікого не пропускали до летовища, бо там відбувається навчання стрільби, як про це говорили гестапівці. Але про це "навчання" селяни скоро довідалися і вістка облетіла всіх. Подія, що скілялась, сколихнула всіх і відобразилась на їх обличчях. Проте, на вулицях панує спокій і суворий порядок.

Короткий наказ... І вночі, з околиць сіл, посунулись валки фір до летовища. А вранці гестапівці побачили над ямою розстріляних високу могилу — зверху з великим дубовим хрестом, на якому було написано: "Слава Героям!".

Після дослідження гестапівці встановили, що біля могили працювало 1500 роб. і не менше як 600 фір. Ця велика відданість і єдність українського народу розізлили гестапівців, і вони зараз же, зігнавши всіх селян із околиць сіл, заставили руками розкидати могилу. А через короткий час знову вночі выросла могила, на якій дубовий хрест сповідав про безсмертну славу героїв.

Балато таких могил по нашім сільськоземельним, Батьківщині, а ще більше тих, про яких ніхто ніколи й не довідається, де і ким вони поховані. Але зрошена їх кров'ю Рідна Земля породить нових героїв.

Л. Б.

РОЗВРОБННЯ МАДЯРСЬКОЇ ВІДСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ. /Із записної книжки десятника УПА 1944 р./

Березень 1944 р. Похурі дні, темні ночі. Наказ: "Сотня під проводом К. зараз вимаршувати до села Б. Ройові передають наказ стрільцям, які виконують його тихо і без розмов.

Ще раз перевіряють солову, на якій спали, щоб не залишити гранат, які пригодяться їм у кожній хвилині.

"Готові!" — передають звіт ройові командирові групи.

Вирухили...

Мешканці села Б. зі слезами на очах прощаються в темні ночі з відходящими стрільцями на святу й непевну путь. Темно. стрільці маршкують в слід за вірним другом командиром по глинясті-дорозі, глибоко грузнучи в болоті перемішаним із снігом.

Тимшу порушує ройовий Соловей, який сповіщає, що його стрільця Чорта досі не має, але командир наказує маршувати далі.

Недалеко від села, з задньої охорони ройовий Крук сповістив, що ззаду хтось наближається.

Командир дає наказ: "Перший рій в розвідку!" Група, крім однієї чоти /яка все в резерві/, зробила розстрільну й приготувалася до зустрічі з ворогом.

Медвідь усміхаючись говорить до друга Вишні: "От і мій дехтярик" матиме роботу, не даром з'їв сьогодні цілу консерву "маслянки" /так стрільці оливу називали/".

Командир пішов слідом за розвідкою.

Чути наближення невідомої групи...

В кожного серце перестає битися — прислухаються...

Всі нетерпляче чекають наказу до стрілу. Раптом чують: ляка й тихий сміх стрільця Чорта.

Пролунав голос командира: "Збірка!" всі з цікавістю оточили згубленого Чорта.

— Хто там дав наказ лишатися?

— Друзе Зверхнику, мені ніхто не давав наказу, але добрі люди подарували мені цього бичка, а я його не хотів залишати для тих "босих" /так називали червоноармійців/, бо і в нас ратів немало, — і показав рукою на стрільців, що стояли довкола, — я не думав віддати від групи, але при висадці бичка на воза, поламалися драбни. Доки дятко зремонтував воза та дістав другу пару коней, то я і записався.

Бичка відвели на харчовий пункт, а група розтягнувшись довгим вушем пішла далі до села Б.

На місце прибули о 12 год. ночі.

Стрільці зі зв'язковими розійшлися по хатах відпочивати, а підстаршини на відправу. Змученим стрільцям селяни допомагали чистити зброю, уніформу й частували самною вечером. Присутні мадяри на те все тільки скоса поглядали і щось джеркотали між собою. Вони хотіли й собі вгостити стрільців своїм добрим "вином", але стрільці відмовились, бо добре пам'ятали закон воїна УПА-рмії. Після коротких жартів, усі сторожко заснули, тримаючи під боком свої зброї.

На відправі підстаршин, по короткій дискусії, повітовий зверхник дав наказ: "Відступаючи мадярсько-німецькі армії, мусять бути на натові відтину роззброєні!" Командир групи Б. дає наказ своїм підлеглим: "Перш роззброїти тих, що квартирують у цьому ж селі, а потім тих, які будуть відступати по натові шляху". Підстаршини клали заборони й розійшлися до своїх підвідділів.

Ще всі не заснули добре, а зв'язківець вже приніс наказ: "Всім підвідділам негайно зайняти свої визначені місця!" Стрільці заступилися і скоро розмістилися на призначені місця поміж хатами.

Холодний березневий ранок /23 березня 1944 р./ вітає заснаних бняків — стрільців. Всі починають грітися. Кожен нивертає кипені і шукає закурити.

— В кого є газетка на цигарку?

— Що "западняки", і вам смакує газетка?

— Нічого, — відповідає "западняк", — ми в м'ягирів дістанемо кращих сигар.

Не докінчили хлопці курити, як з усіх кінців позбігалися дівчатами. Кожна з них щось принесла і частувала хлопців. Тут же на вулиці стрільці пили гарячу каву, молоко, їли хліб з маслом та яєця. А стрілець Чорт як завжди жартує: "Чому ж не принесли хоч кусочок м'яса з того бичка або хоч хрону? З чим же я буду яєця їсти?" Дівчата весело відповідають: "Ваш бичок пішов у Карпати на Сивулю або Палажку. Ви його там знайдете, бо ми йому дівченок до миї прицепили, а хрін принесемо разом із паском". Пізніше поприходили старенькі бабусі, дивляться на стрільців і тяжко зітхають та криють сльозами:

— Ох, що то буде? Ви відходите а більшовики вже біля Дністра Ох, що то буде?...

— Всі знищать...

— Все заберуть...

— Всіх вивезуть...

— Дрови людської хотять...

Раптом: "До зброї!" мадяри йдуть! Всі стрільці кинулись на свої місця, а дівчата й заплакані бабусі розбіглися по своїх хатах. Зв'язківці доносять, що дві сотні мадярської піхоти та 60 фір вирушили з села П. і за 15 хв. будуть тут. Командир Б. з однією чотою зробив засідку на дорозі по напрямку села П., а при головній частині залишив свого заступника.

Помалу приближались мадярські підводи, перша підвода порівнялася з засідкою, десантник О. вискакує на дорогу і крикне "Генде Гох !" Для мадяр - несподіванка. Частина з них перелякавшись піднесла руки вгору, а інша частина дивилась з розкритими широко очима - не знаючи, що діється.

Не встигли мадяри опритомніти, як залунали постріли і стрільці кинулись на них.

/ далі буде /

Голий.

Я. Г.

ТАБІР "АЛЛЕНДОРФ"

/коротенька історія/

День приходу Американських Військ 12-4-1945 р. приніс чимало радости в місто Ерфурт /Тюрінгія/, де працювало в різних місцях біля 250 українців. Найбільше численною групою жили вони в таборі поштових робітників, а працювали на пошті. Тут усі найбільше трималися "купи" й були так zorganizовані, що відважилися на досить сміливий крок - вивішення національного прапора між прапорами Франції, Бельгії та Італії. В ряді прапорів різних держав розвізся і наш прапор гарними віжними фарбами - прапор невідомого народу. Перша акція відносно чужинців, піднесена Американськими Військами, було плянове переведення їх до будинок німецьких касарень.

В касарнях розмішувалися чужинці по національностям, кожна з них мала свою поліцію і свій окремий заряд внутрішньої організації. Але на третій день знову нас /українців/ перевозять до других касарень, де мають бути народи східної та південно-східної Європи. Народи західних держав залишилися на місці. Ми переїхали. Перші об'єкти від брами - росіяне громадяне ССРР з червоним прапором, другі: в долині українці, вгорі росіяне, в третьому об'єкті поляки. Замайорили три прапори: Червоний, Синьо - жовтий та Біло-червоний. Наша поліція з синьо - жовтими опасками виказувала себе не гірше державних народів. Тоді вже до української групи зібралось багато тих, що працювали в цьому місті - всіх 250 осіб.

"Червоним" сім'ям в очі були "синьо - жовті", та на жаль вони знаходились в "Америці" а не в себе в дома в ССРР.

За кілька днів приїхали до табору два поляки з будинку Лодонського Уряду, так звані Офіцери Зв'язкові. Побачивши наш прапор вони дуже здивувались і зажадали говорити з нашим командантом. Приїхали вони сюди з цілю відокремити поляків від інших народів. В розмові з нашим командантом польський офіцер заявив, що першим раз на звільнених теренах німеччини він зустрічається з окремою українською групою, однак, тому, що Українській Держави не має, ми мусимо прилучитись до росіян або до поляків. При цій розмові був присутній командант російського табору й напевно, дуже втішений таким оборотом справи, заявив, що це його люди і вони мусять перейти до росіян. Польський офіцер твердив, що ми належимо до нього на підставі нашої будинної приналежності до будинної польської Держави. Почалась Спідеречка. Вона виглядала досить цікаво: Два вошки гризуться за зайця й кожний твердить, що він втік з його лісу і наляжить йому. Та зайцеві не дуже хочеться йти ні до одного ні до другого - та нічого не вдієш бо й своєму лісу теж вошки. Так сперечалися росіянин з поляком, аж в кінці тому другому було заоб'язано і він звернувся до нашого команданта: " Не говоріть з цим брудним більшовиком він дурень". Наша справа була рішена. Російський вожака в час мітингу на площі сказав до громадян: "Якісь там українці хотять від нас відлучитися - хіба вони не знають, що це всьо

районі. Та для нас не було "євро-району".

Ми переїхали до польського табору. Та дуже скоро великі пані з папськими жєстами і маснєнькими словами змінили свою політику. Зараз по переїзді в польський табір поляки розорили нашу поліцію і не дозволили не тільки вивішувати прапору, а навіть національних значків носити /Демократія/. Ми важко переживали це упокорєння, та не було жодної справедливої руки, яка б нам допомогла.

Бухєнвальд... Мабуть не має такої людини в Німєччині, яка б не чула цього слова. Один зі страшних німєцьких концентраційних таборів, де мучились і гинули разом з іншими націями і українцї. По звільненню їх Американцями /11.4.45р. / наші в'язні кинулись шукати своїх, і пришло їх кілька й до нашого табору, де ми жили. Пізнати на них німєцькі "слїди": голова без волосся, лице марне. На них ніхто не кричав: "В'язні невідомого народу, не існуючої держави". На лиці їх була осмішка, і вони приязно розмовляли з кожною українською душею. Між першими в'язнями, які в нас появились /Недєвїз Дмитро, Власин Іван, Луковський Євген, Лєник Володимир, Гойда Петро, Возьняк Осип, Дунька Дмитро, Громідюк Михайло, і покійний Пилип Дєчаківський/ був і командант нашого теперішнього табору п. Слободян Іван. Такі групи було послано для організації українців у Ваймар Готту й Айзенберг.

Не довго ми сиділи тут. 7 червня рознеслась чутка, що американські війська уступають Тюрингію військам ССРСР. Ніде правди діти. Страх рознісся між українцями, які рішуче не хотіли вертатися в "цей рай", хоч і на свою землю. Треба було думати, яким чином діставатися за кордон Тюрингії. Зі сторони влади абсолютно жодної допомоги ми не могли чекати. Небезпека насувалась. Бухєнвальдці /так коротко ми звати своїх друзів - в'язнів з Бухєнвальду/ починають організовувати "втечу". Їх провідник і друг - Слободян, молодий ще і дуже знущений, але дуже енергійний, групує біля себе 27 товаришів-в'язнів та 23 "цивільних"/родини/.

Були гарні червєні дні. Ранок 9 червня перед табором стояло німєцьке тьгарове авто, яке має нас вести в невідому путь на захід. Важко було про во доати: ледве дістали авто, а за бак бензини командант нашої втікацької валки скинув з руки годинник.

Навантажєне емігрантським багатством та людьми перше авто рушило. Напря́м: Берка - Сєло на самім кордоні Тюрингії. Тули має прямувати й другє авто, яке виїжджає після обїду: - розпорядився командант. Так сталося - ми рушили. Дві думки крутились в головах усіх. Ідемо в нестане - що нас жде? А друга: Богу дякувати, що вирвались з під польської "опіки", яка зовсім не була нам мила-от степовий дух українського народу, без опіки, але вільний! Перше авто приїхало раніше. Так якби знала Берка, що сюди приїдуть бездомні біженці, гарнєнькі чистєнькі дерев'янні бараки між полями, на яких як раз стояло у копіцях свїже сїно. Другє авто приїхало ввечері. Кожний з нас мило зітхнув, а командант вітав всіх привітно: "розміщуйтесь де хочете" - от тихий рай на землі. Забулося на хвилину все: Наша скитальська доля, наш незнаний плєх. Тижден, ми тут райєвали, не хотїлось звідсїля виїздити. От коли б це так за кордоном - нікуди не рухалися. Та не нам казати: "Мій дом - Мій Храм". Сюди ще заїхали два авта з Готти, так що разом нас було 88 осіб. 15 червня знову стоїть авто у нас на подвірї, знову пакується далїше в дорогу. Командант їде першим автом, щоб знайти для нас місце. Бухєнвальдці майже всі на розєрах - вони ж наші кур'єри і зв'язкові між першими, що їдуть і тими що остаються. На другий день другий транспорт. Загальний напрям Герсфєльд. Перше авто зупинилось в Цїгенгаїмі. Тут командант звернувся до Американців за допомогою. Відні Американці мали заховику, бо не знали до з тими українцями зробити? Тим часом заєзди їх до польського табору в Нойкірхєні. Другє авто мало бїльш пригодну подорож-виїхавши тільки з Берки, авто стало "Злізайте, - каже шофер, - пішки" не-ма що робити. Злязє, братє, і мандруй! Ті що поїхали з рєчами, заїхали в Герсфєльд і знайшли тут бараки. Пішєходи, проїшємши біля 50 кмг. зітхнули з ними і оснували тут, в Герсфєльді, 16 червня 1945 року український табір.

Перша група з комендантом попала в табір польський. Комендант дає зарядження тим, що .. zostалися в Герсфельді, таборувати там до того часу поки він не знайде відповідного місця, де могли б всі знову з'їхатися. Але наших таборян у Герсфельді почали відвідувати "товариші", які загрожували вивести силою їх на "родіну", коли вони не пойдуть добровільно. Наші таборяни були беззахисні й боялися більшовицької "ласки".

Американці пообіцяли комендантові, що за кілька днів прийдуть і заберуть їх у відповідніше місце. Та, щоб це відповідне місце не знайшлося десь в таборі "червоник", комендант зачав дивитися сам іхати звіти. І 16-го червня 1945 року знову клушки і діти ладуються на німецький віз, а дорослі йдуть пішки, і так українські скитальці мандрують далі до Трайзи. Тут німецький староста дає тягарове авто і каже їхати до Нойштату. В Нойштаті староста, досить крикливий "шваб", каже нас везти до Аллендорфу, бо в нього не має місця.

Повезли нас до Аллендорфу. Невелике село. Кругом його 5-ть таборів і сила-силенна бараків, розкинутих між лісом, а в лісах військові фабрики. Багато рук чужинців працювало в цих лісах за гітлерівської влади. Тепер повівають на бараках різні прапори. Чужинці, що тут мешкають, тимчасово під опікою військової влади, бо УНРРА ще не приїхала. Наш комендант звернувся до американського офіцера, щоб дав нам приміщення. Він сіп у наше авто і почав нас везти. Стоп! Польський табір. Ми кажемо, що ми українці. Ну, то він вже знає куди нас везти. Авто рушило. Переїхавши добрий кусок лісу, стали і кожен задубів — перед нами червоний прапор з серпом і молотом! На сході з озераку вийшли два типи в кашкетах на головах, з руками в кишенях і крикнули: "Ви русские?" — Ні! Ні! Ні! — відізнались майже всі, а в деяких звуках грала злість та відчай. Американський офіцер дивився на нас, як на "дурнів", коли ми толкували йому, що з очима нічого спільного не маємо! Ну, а хто ж ви такі? /Бідний американець!/ Ну де ж ви жили? — В Польщі! — то ви поляки. Та не поляки, а українці! Офіцер стоїть, дивиться на нас, думає... Ну що ж це за люди?! Вкінці, вимучений нами, сідає в авто та везе нас знову до польського табору. Поляки підозріло оглядають нас і говорять між собою. Чуємо: "Місце тут тільки для поляків!"

А тут вже вечоріє, кожен перемотується — от доля скитальська! Нарешті, нас підвезли під здоровий будинок цього ж табору і дали нам тимчасово одну велику залу. Бог його знає, що тут було: підлога кам'яна, стовпами стеля підперта, вікна, як в замку — от де романтика! Алопці поприносили дерев'яні двері та поклали їх на кам'яну підлогу. Кожен розпаковував з клунків свою постелю й лягав спочивати. Комендант ходив ще по кімнаті, кожен дивився на нього й вірив йому, що якимось мусить справа з нами добре рішитися. Він справді турбувався нашою долею.

Другий день. Через великі вікна привітно заглянуло літнє сонце і в нашу "танцеву залу". Хоч і дуже ми були втомлені, але ранком дружно всі встали і взялися до праці. Щоб держатися єдиною групою, ми рішили зайняти дерев'яний барак зараз біля нашої тимчасової хати. Барак цей був брудний, знищений, в кімнатах повно паперу і т. д. По цілоденній праці барак набрав відповідного вигляду. Люди розмістились по кімнатах, щоб відпочити.

Та нам треба домогтися свого окремого табору й признання нас окремою нацією. Бідний сорокап'ятиміліонний нарід мусить домогтися, щоб його визнали, як окрему націю, як нарід, що має право на вільне і незалежне життя, як і інші народи. На місці були два американські офіцери. Зараз на другий день з'явився наша делегація /пп. Слободян, Крушельницький, Гвоздьовський/ до одного з них із метою відокремлення нас і допомоги в утворенні

самостійного табору. Та він поінформований поляками, сказав: "такої нації, як українці немає і ви musíte бути в тим народом, якого ви маєте державну приналежність." Другий відповів те ж саме. Треба їхати до окружного міста Марбурга. Там наша делегація довідується, що з тою справою треба удатися до капітана "Х" з військової частини "Казанова". Дістались нарешті до названого капітана. Намі нічого не знають, що польський зв'язковий офіцер іздить слідом за ними та робить "медвежу послугу". Праву сказано: бідному все вітер в очі! Капітан з частини "Казанова" прийняв наших з великим зацікавленням. Прийняв до нього незнайома нація — один з її представників носить на рукаві значок "Бухенвальд". Командант оповідав капітанові про Бухенвальд та дещо з нашої національного життя. Капітан вислухав і в присутності делегації зателефонував до цих двох офіцерів, з яким вчора наші ні до чого не договорились: "Ці люди потребують спеціальні опіки!". А нашим сказав, що зробить все, що в його силі, але він мусить звернутися з цією справою в Касель. Рішення Каселя він передає на руки місцевих офіцерів. З веселими обличчями вернулася наша делегація з так важкої і наполегливо полагодженої подорожі.

Та другий день знову деласкаво нахмурился на бідних емігрантів. Капітан з частини "Казанова" комунікує, що в справі відділення він не всилі нічого зробити в зв'язку з близькістю совітського кордону та радить їхати далше на захід. Та наша делегація не звертає на це уваги і їде знову до нього. Він їх приймає, але підтверджує раніше ним сказане: "В зв'язку з репатріацією, вам небезпечно тут сидіти, а далше на заході ваша справа знайде прихильне розв'язання".

Тимчасом друга частина наших людей, які заклали табір у Герсфельді, передають його /табір/ в руки напливающим українцям з Тюрингії та 21. червня переїжджають до нас. Напливає до нас групи ще кілька родин з околиці. Число таборян зростає до 123-ох осіб.

Не лишається нічого, тільки перетекати цей час, поки військові частини зміняться. Тимчасом росіяни повийїжджали, а припливом поляків до табору в Аллендорфі 27. червня, нас переносять у другий новостворений табір Лідеркляйн. Цим табором опікується жінка п. поручник, якої завданням є організація польських таборів. Стан, в якому ми застали тут бараки, був прямо жахливий. По варварськи були тут понижені: електропровід, водоводи й вікна. Це перед виїздом на "родину" так погуляли громадяни славної побідносною держави! Треба було зібрати усі сили, усю енергію, щоб навести лад. Польська кухня варила погано.

Та довго ми не загрили місця. п. поручниковій залізли в голову реорганізації, вона задумала переорганізувати так табори: в одному самі родини, в другому дівчата, в третьому вільні мужчини. Вістка ця знову порушила наш спокій. Загрозувало розбиття нашої групи на три частини. Наша делегація заявляє п. поручниковій, що абсолютно не годиться на розбиття. Було це сказано рішуче, так, що вона мусіла дозволити бути нам разом і знову думала, що з нами зробити? Нарешті, вона придумала перенести нас до італійського табору, а в нашу опіку дати 19-ть осіб поляків, щоб тоді, як італійці будуть репатріювані, вони перебрали знову провід табору. Між своїми вона так сказала: "Треба їх туди послати, хай гризуться з італійцями" — шире бажання на дорогу!

Та сталося не так, як вона мріяла. До нового табору Дравсмілле ми переїхали 20-го липня, де італійці прийняли нас надзвичайно чемно. Ми дістали окремі бараки і вибрали свою адміністрацію — п. Слободяна командантом, проф. Крушельницького заступником, п. Луковського, п. Лєника, п. Коваліва та кандидатом Гвоздьовського й Модай Сл. Зараз після нас, 25-го липня приїхала група мадярів в числі 49 осіб. Складались вони переважно з війсь-

кових лікарів, медсестер та ліпшої "сметанки".

За кілька днів ми так заприятелювалися з італійцями, що ці попросили їхній прощальний вечір збагатити українськими точками. Цей вечір влаштували вони 29 липня в день перед відіздом їх до Італії. Маючи між собою здібного диригента проф. Крушельницького, ми приготували: хорів пісні, дві точки народних танців, дует з опери "Запорожець за Дунаєм" та уривок з "Вечерниць" - Ніщинського у виконанні трьох жіночих голосів. Це був перший наш виступ між чужинцями від початку нашої мандрівки. Безперечно, що залезало нам зарепрезентуватися якнайкраще. Почався концерт. Наша перша точка закінчилась бурхливими оплесками, бо, мабуть, глядачі не сподівались, що українці так виконають. Наш перший сценічно-пропагандистський крок був вдалий. Італійці щиро дякували нам, а ми були раді, що повернувши до Італії, може хоч десятих згадає з них і розкаже іншим про виступ українців. На другий день даруючи подарунки й квіти ми сердечно попрощалися з італійцями, які з великою радістю верталися до дому.

/Далі буде./

Ч. I.

З ЖИТТЯ ФІЛІІ.

Вже півтора року відділяють нас від того часу, коли ми звільнилися з-під фашистсько-німецьких кайданів. Позаду нас вже той хаотичний період стихійної, фанатичної помсти вчора ще закутих і закинутих на каторжну працю, а сьогодні звільнених міжовчеськи чужинців, які не знали, що впершу чергу робити - чи мститися ще вчорашньому катові-визискувачеві, чи радуватися і насолоджуватися дійсно людським життям. Позаду нас також той проклятий час, т. зв., совітських репатріяцій, різноманітних нагінок і полювання над поодинокими особами, як рівно ж позаду нас вже той період всякого роду комісій і підкомісій та всіляких переїздів, хоч правда, ці останні два питання ще зовсім не розв'язані.

Життя нашої Філії корінно зв'язане з життям нашого табору. Придично наша Філія організувала і розпочала працювати від 12.12. 1945 р., а фактично, аж ніяк, я думаю, не помилюся коли скажу, що одна досить чисельна її частина вже існувала ще далеко - далеко перед звільненням.

Організовані сходини в концтаборі в той час, коли назіть тільки за приналежність до української національності м'ягко бути всякий і кожний українець фізично позбавлений життя, організована і керована з однієї ударної групи різноманітна допомога ново-прибулим українським політ'язням, організована постава відносно неповороту на батьківщину в тих умовах, в яких ми не бачимо її бачити і якраз за краче завтра якої посвятили свої молоді роки - ось ці зародки нашої організовної праці, ось зачатки нашої Філії.

А пригадати наше відсвяткування роковин трагічної смерті С. Петлюри і Е. Коновальця. В цьому жахливому фашистсько-гітлерівському спеціальному двірцеві - концентраційному таборі Бухенвальд, в якому ще не встигли віорати і спалити тих всіх, хто став жертвою останніх днів перед звільненням, в якому ще кожного дня, не зважаючи на те, що війна закінчилась, вмирало від 50-80 осіб, в якому ще не засохла кров розстріляних і по-звірячому замордованих в останні хвилини перед приходом американців, в якому ще так і ткнуло тією холодною, сирою, угниваючою фашистською дійсністю - ми, 29 українських політ'язнів, 29-го травня урочисто вшанували пам'ять двом найбільшим синам нашого народу двох останніх десятиліть.

І тут, ще в цих бухенвальдських катакомбах, ми вирішили, опускаючи їх, рухатися далі в напрямку на захід, при цьому допомагати всім українським біженцям, які будуть нами виявлені та які потребуватимуть від нас тієї чи іншої допомоги.

Не погоня за різним багатством, не приватні вигоди, які ми могли отримати в той час, користуючись в'язницькими привілеями, не всякі інші тимчасові спокуси "штучки" оволоділи нашими ще не зовсім фізично здоровими організмами.

Опустити Тюрінгію, допомогти в "дорозі" укр. збігцям, хаотичному відступові українським і інших національностей біженцям надати по мірі можливості певний організований рух, з перших же днів братися за організацію ч и с т о - у к р а ї н с ь к и х т а б о р і в, всіма силами боротися проти насильної репатріації та негайно розпочати культурно-освітню працю по всіх осередках, де в більшій чи меншій кількості були розміщені українці — ось одні із перших завдань, які були покладені на кожного українського політв'язня в перші місяці по звільненню.

І наша Філія це тяжке завдання повністю і з честю виконала! В часи напружених днів нашого буття в часи існування багатьох небажаних для нас річей та справ, які так чи інакше повинні були "зачеркнути" нас, в часи різних таборових "перетурбацій", які неодноразово проводились з метою розбити нас, розкласти і потім поступово знищити, політв'язні нашої Філії завжди були в центрі всіх цих подій, чинно, відверто і часом реагували на все те, що розкладало нас, що було на перешкоді до реалізування виданих завдань.

Сглядаючись геть назад, на свою півторарічну працю, кожний політв'язень має змогу побачити, що наша Філія в основних своїх програмово-діючих питаннях не помилилася.

Однак, мусимо ствердити як факт, що по інших осередках в цей надзвичайно важкий відповідальний і винятковий час була в деякій частині політв'язнів зовсім інша мораль, а саме: "Нам вже досить, ми змучені, нехай хтось інший займеться цією справою, а ми повинні зараз відпочити." Я цілком погоджуюсь з тим, що ми потребували в той час відпочинку, але рівночасно, ми не мали права відпочивати: час вимагав, життя змушувало і диктувало робити зовсім інше. Мало з того, що ми могли до глибини серця зворушити еміграційне суспільство своїми переказами, спогадів з недавнього минулого, показати йому, що незагоєні рани і т. д.. Нашим святим обов'язком було в цей час якраз і показати свою організаторську здібність, свою силу волі і вміння тверезо і сміло орієнтуватися в біжучих життєвих справах. Сьогодні вже кожний політв'язень, крім спогадів з лихолітніх часів ув'язнення, повинен скласти іспит за пройдени 20-ть місяців вільного, еміграційного життя.

Чим сьогодні займається той чи інший в'язень, його відношення до сьогоднішніх потреб українського еміграційного суспільства і українського народу, взагалі, його творчий вклад в надбання свого народу, чинне реагування на розв'язку різних буденних еміграційних питань — це найкраще дзеркало дов'язничної характеристики політично-суспільної праці кожного політв'язня, це найкращий документ його автобіографії взагалі.

Ми, українські політв'язні Філії ЛУПВ в Корнберзі, свідомі того, що раніше чи пізніше історія еміграції після другої світової війни "влим" чи "тихим" словом згадає і про наше відношення до еміграції, нашу участь у еміграційному житті і т. д.. На це приїде час. Однак, ми не ламаємо собі голови над тим, як вона про нас напише. Ми спокійно чекатимемо вироку історії за нашу працю. Одне тільки дозволимо собі сказати ще перед цим вироком, що ми ті, які в більшій чи меншій мірі перенесли на своїх

плечах цей важкий тягар другої світової війни народів. Ми є невідомою частиною українського народу, що бореться в краю. Все те, чого тільки не мають змоги зробити наші брати на Батьківщині, ми виконуємо тут. Ми ті сірі, звичайні воюючі української національно-визвольної революції, ми та сила, на яку кладуть надії різні "горе-стратегі" і "оберполітики", як на одну із руських сил. Це добре ми знаємо. Десятки тисяч наших братів-політв'язнів стали жертвою засліпленості і шкурництва окремої частини "політиканів". Це свіжа кров наших братів на десятки років морально скріпить кожного політв'язня.

У вихрі різних непорозумінь і емігрантської буденщини він не розчиниться.

- 3 -

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ФІЛІЇ ЛУПВ В КОРНІБЕРГІ.

5-го листопада 1946 р. в українському таборі Корніберг відбулися загальні збори Філії ЛУПВ, на яких було заслухано звіт дотеперішньої управи Філії, після чого розгорілася гаряча дискусія над звітом управи, замітки, поради і т. д. Потім загальними зборами переобрано управу Філії та в своїх коротеньких виступах поодинокі політв'язні дали ряд корисних і доцільних завваг для майбутньої праці нашої Філії.

Нижче подаємо звіти слідуєчих членів управи: секретаря, культурно-освітнього референта, референта суспільної опіки і санітарно-медичної допомоги та скарбника. Крім того, подаємо протокол переведення висловлених загальних зборів.

Звіт праці секретаріату Філії.

11. 12. 45 р. в нашому таборі /Корнібергу/ засновано Філію ЛУПВ німецьких концетраційних таборів і тюрм. Перші організаційні сходили відбулися в приміщенні суспільної опіки табору в присутності 31-ої особи. На цих сходинах друг Лєник Володимир подав інформації про завдання Ліги Українських Політичних В'язнів німецьких концетраційних таборів і тюрм та прочитав статут Ліги. Присутні одностайно прийняли проект статуту Ліги та приступили до вибору управи Філії ЛУПВ, в склад якої обрали:

1. Голова Філії ЛУПВ - Слободян Іван,
2. Заступник голови - Луковський Євген,
3. Секретар - Недовіс Дмитро,
4. Скарбник - Мазар Павло,
5. Санітарно-медична допомога і суспільна опіка - Ільків Михайло,
6. Кандидатами в члени управи Філії обрали - Котельницького Осипа і Чайківського Ігоря, який пізніше перейняв культурно-освітню референтуру.

Одностайно Почесним Членом нашої Філії обрали проф. Ратушного.

І вже від 12-го грудня 1945 р. Філія розпочала своє організаційне життя. Перш за все переведено повний реєстр всіх українських політв'язнів в окрузі Грос-Гессен. В короткому часі Філія нараховувала вже 36 членів. Вона /Філія/ стала вузлом і координатором праці організованого життя українських політичних в'язнів та їхнім повноправним опікунм. Згодом управа Філії створила редакцію та почала видавати журнал "За Волю", де в'язні висвітлювали життя українських політв'язнів в концтаборах і тюрмах.

В склад редакційної колегії ввійшли: Лєник Володимир, Бардигула Степан і проф. Ратушний, як відповідальний редактор. Всі члени Філії стали нагадати втрачене за час фашистського ув'язнення. Почали записуватись до шкіл, в університет і різні курси.

В квітні місяці Філія, склад редакційної колегії збільшила до 9-ти осіб. В зв'язку з тим, що я був переобтяжений іншою справою на суспільно-громадському полі таборного життя, обов'язки секретаря Філії передачу Стасеву Івану, як також в цей час на місце скам'яника ставара Павла, з приводу його перебування в іншому таборі, обрано Войка Василя. На загальних сходах Філії весною обрано контрольну комісію з трьох осіб: проф. Брунень Михайло, Романенко та Правосуд.

При цьому також треба взяти до уваги, що наша Філія в цілому мала на протязі своєї однорічної праці ряд непорозумінь, недотягнень і перешкод, які в більшій чи меншій мірі гальмували нормальний розвиток життя нашої Філії.

За весь час існування Філії відбулося 18 загальних членських сходів. Управа Філії відбула 7 засідань. На сьогодні членські в'язнівські виказки мають 61. ос., 12. ос. мають тимчасові виказки, анкети 8 осіб відіслано до централі Лиги на затвердження та видачі виказок. 12. анкет ще знаходиться в канцелярії управи Філії не розглянені і не заопініювані. За час існування Філії секретаріят мав 48 різних прихідних листів, різних вихідних листів було 32.

З приміщення канцелярії Філії знаходиться рівно ж архів видань централі ЛУПВ і видання нашої Філії журн. "За Волю". Також треба зазначити, що через канцелярію переходили всі допомоги. Між іншим, відіслано з канцелярії три рази допомогу для управи ЛУПВ, зложеної політв'язнями нашої Філії.

На кінець слід відмітити великі заслуги п. проф. Кононенко, який, не жалючі свого старечого здоров'я і праці, передав нам багато знання з різних ділянок.

Секретар Філії.
Недовіз Дмитро.

- = 0 = -

Звіт праці культурно-освітньої референтури при Філії ЛУПВ в Черчберзі.

На виконуючого обов'язки референта культурно-освітньої референтури я був покликаний далеко пізніше по заснуванні нашої Філії. Отже, фактично тоді, коли життя нашої Філії тільки-мені організовані форми.

Культурно-освітня праця нашої Філії тісно пов'язана з культурним життям табору. А тому якихось самостійних кроків в культурно-освітньому житті Філії ми зробили небагато. Поодинокі члени Філії були і є головними ініціаторами багатьох культурно-освітніх ділянок нашої взагалі культурно-освітньої праці в таборовому масштабі.

Вчасне відкриття і належно поставлена праця у багатьох культурно-освітніх інституціях повинна бути завдячена виключно політв'язням, які не тільки що зробили багато, як відповідні культурно-освітні фахівці в поодиноких інституціях, а, насамперед, вклали своїх багато організаторських сил. Треба було спочатку все це організувати, відповідно розмістити і пустити в рух.

Імена проф. Ратушного, проф. Кононенка і проф. Брунень тісно зв'язані з долею і повсякденним життям найвищої освітньої інституції в таборі — гімназією. Імена інж. Харченка і Кошмалова та понад 200 повноцінних шоферів, які закінчили дані курси є також два нерозривні поняття. Без постаті Володимира Леника на-

кож не можна собі уявити усної таборової газетки, яка відіграла величезну роль у всезагальному таборовому житті. Петро Гойда і танцювальний гурток, доречі, який на репрезентативному полі зробив досить багато, є одно ціле.

Є зайвим, на мою думку, буде і те, що я підкреслю, що всі, без винятку, політв'язні, які працювали на культурно-освітньому полі, найменше думали про свої особисті справи. Вони не мали навіть часу про це подумати, як не помилився і один з культурно-освітніх працівників, коли на сторінках одного українського часопису відповідає молодому поетові Михайлу Ситнику, що не дивуйтесь друже ситнику, що Ви в 27 рік вступаєте в подертих черевиких і по латаних штанях, бо сьогодні більшість українських культурно-освітніх працівників на еміграції так виглядають, як Ви.

А тепер перейдемо до цифр. Отже, на таборовій усній газетці і на зібраннях Філії з рефератами виступали 13 політв'язнів, які виголосили 53 реферати на різні теми і 56 віршів та поем. Влаштовано 2 академічні вечори 6 укр. політв'язнів, на яких були виголошені 2 змістовні реферати, поставлено 3 інсценізації і продеклямовано 16 віршів на в'язнівські теми. Під ініціативою політв'язнів проведено слідуєчі українські національні та різні інші таборові свята:

1. "Свято Героїв-Біласа і Данилишина",
2. "День Соборності 22 січня",
3. "В першу річницю звільнення",
4. "Фестиваль - Свято Весни".

Крім того, за ініціативою політв'язнів проведено перший літературний вечір в таборі присвячений українським поетам і письменникам Канади. З нагоди першої річниці звільнення з німецьких концентраційних таборів 11, 12 і 13 квітня ц. р. Філія влаштувала урочисте свято - свято перемоги над німецьким фашизмом. Організовано 50 членів нашої Філії відвідали в ці дні 4 табори на касельщині, з яких 2 українські, 1 російський і 1 польський. На руки полковника американського війська в Герсфельді передали подарунки і грамоту для командуючого III-ю американською армією генералу Трескоту та даному полковнику. Під час відвідин вище згаданих таборів ми в кожному із них виступали зі своєю академічною частиною, на якій в коротких рефератах та інсценізаціях наглядно розкривали глядачам жахливу картину умовин в німецьких концентраційних таборах і т. д..

Повністю закінчили професорські курси 31 політв'язень, більшість з яких при навчанні становили окрему групу, т. зв. групу політв'язнів. По всіх культурно-освітніх інституціях політв'язні становлять слідуєчу кількість:

1. Гімназія	1.
2. Ремісничі школи	12.
3. Торговельна школа	9.
4. Школа дорослих	2.
5. СУМ	37.
6. Пласт	2.
7. Драматичний гурток	10.
8. АОР	18.
9. Курс англ. мови	19.
10. УГІ / Регенсбург, заоч. студ. журнал. /	6.
11. Фотографічний гурток	2.
12. Спортове товариство "Дніпро" і ін.	23.

Закінчили фото-курси 5 осіб.

Примітка: Дані зібрані із всіх таборів / Корнберг /, в якій зосереджена значна частина політв'язнів нашої Філії.

На освітньому річці наша Філія стоїть так:

Вищу освіту мають	5 осіб
Середню освіту мають	16 —
Неповно середню мають	28 —
Початкову освіту —	30 —

До складу редакційної колегії, організовані весною 1946 р. і в склад якої входили проф. Ратушний, п. Бардигула і п. Лєник, в червні місяні /після об'єднання/ обрано таку редколегію:

1. проф. Ратушний	Іван
2. п. Бардигула	Степан
3. проф. Брунець	Михайло
4. п. Лєник	Володимир
5. п. Чанківський	Ігор
6. проф. Кононенко	Константин
7. п. Раєвський	Іван
8. п. Черома	Володимир

До цього часу вийшло 7. чисел журналу "За Волю", в яких було поміщено 55 статей на 124-ох сторінках. В цих 7-ми числах згаданого журналу брало участь 20 дописувачів, з яких 16 політв'язнів.

На цьому я міг би закінчити даний звіт. Не зважаючи на те, що в культурно-освітній праці наша Філія проробила може чи не найбільше з усіх існуючих в американській зоні Філій /тільки я більше-менш знаю, безперечно/, я все ж таки вважаю культурно-освітню працю нашої Філії цілком лише з а д о в і л ь н о ю. Ми мали можливості і умовини цю одну із важливих ділянок життя Філії і табору піднести на багато більше висоту, ми, більше того, в деяких моментах навіть не врахували важливості даного відділу Філії. В цьому повинна уступаюча управа Філії взяти це недотягнення на свій рахунок, взагалі, а я, як відповідальний за дану референтуру, зокрема.

Негативне явище в культурно-освітній праці Філії — її часткова неорганізованість і непослідовність. На це, річ ясна, впливало багато посторонніх справ: мої часті від'їзди з табору на довгий час, різні переорганізації життя Філії і т. д. . . Однак, це не значить, що культурно-освітня праця нашої Філії завмирала. Навпаки, вона щораз набирала все більших і більших розмірів.

На кінець я хочу побажати майбутній управі Філії, а культурно-освітньому референту, зокрема, якнайбільше плідної діяльності в майбутнім році нашої праці, життя і боротьби.

В останній час проф. Кононенко дав пропозицію, щоб наша Філія регулярно проходила політичний вишкіл в позному розумінні цього слова, а саме: вивчення революційного руху, ознайомлення з програмами всіх сьогоденних укр. політичних угруповань, політ-економії і т. д., для цього можна навіть, як рекомендує проф. Кононенко, час від часу запрошувати відповідних фахівців проди-ноки питань з другого табору. Це вчасна і повністю доцільна пропозиція, на яку теперішня управа повинна звернути якнайбільшу увагу, а культурно-освітній референт мусить до цього прикласти всі свої організаторські зусилля, щоб дану пропозицію проф. Кононенко якнайскоріше повністю перевести в життя. Оце і буде моє побажання для теперішнього культурно-освітнього референта нашої Філії.

Культурно-освітній референт
уступаючої управи Філії ЛУПЗ
/Чанківський Ігор/.

Звіт референта суспільної опіки та санітарно-медичної допомоги при Філії ЛУПВ в Корнберзі.

Форма організації суспільного життя в таборі, починаючи від управи та її підреферентур, як рівночасно підреферентур різних інституцій на терені табору, є своєю діяльністю тісно пов'язані. Діяльність суспільного референта була вповні узгоджувана з працею суспільної опіки загальнотаборової. Кожен політв'язень, як член громадської сім'ї табору, мав можливість за працю одержати винагороду в "пунктах", за які міг в загальному одяговім магазині набути те, що було можливим та йому необхідним.

З огляду на частково розбитий фізичний стан здоров'я політв'язня, на конференції в дирекції УНРРА узгоджено та вирішено признати усіх політв'язнів німецьких концентраційних таборів як працюючих та дати їм винагороду в "пунктах", за які кожен може купити собі необхідні речі.

Справу цю в різних місцевостях, де існують гуртки політв'язнів нашої Філії, різно узгоджувано з працівниками УНРРА. Одно можна ствердити, що не має такої УНРРА, яка після відповідного висвітлення справи, відмовилась допомогти політв'язням, не зважаючи на те, що спеціальних заряджень в цій справі від компетентних чинників для УНРРА не було.

На полі медично-санітарної допомоги було пророблено наступне: кілька разів перепроводжували перевірки стану здоров'я політв'язнів в місцевій амбулаторії, після якої хворі були за раз відсилені до лікарень. Опіку над ними перебирала місцева лікарня та відвідував мед-санітарний референт при С.О.

До цього часу поважних захворювань серед політв'язнів було дуже мало.

Референт сусп.опіки та
санітарно-медичної допомоги
/Гльків Михайло/.

Звіт скарбника Філії ЛУПВ в Корнберзі.

До праці, як скарбник Філії, я став 20 серпня ц. р. Отже, за діяльність скарбника до мого приходу я відчитуватись не буду, бо, більше того не маю змоги. На день мого приходу до даної праці наявність фінансів в касі виносила 141 м. 50 пф. Приходу із різних джерел було до цього часу на суму 3319 м. 50 пф., різні витрати за цей час становили 3178 м.

Дальніший рух каси ішов в такому стані:

1. 20.УІІІ. 1946 - 1. IX. 1946.

Прихід від різних джерел	248 м.
Витрати	200 "
Залишилось в касі	181 " 50 пф.

2. 1. IX. - 1. X.

Прихід від різних джерел	859 м. 50 пф.
Витрати	712 м. 60 "
Залишилось в касі	146 м. 90 "

3. 1.X. - 1.XI.

Прихід від різних джерел 836 м. 90 пф.
 Виграти 507 " "
 Залишилось в касі 329 " 90 "

На 5. XI. 1946 р. в касі знаходиться 485 м. 90 пф.

Скарбник Філії ЛУПВ
 /Бойко Василь/.

ПРОТОКОЛ ч. 21 з дня 5. XI. 1946 р.

загальних зборів членів Філії Лиги Українських Політичних
 В'язнів /ФЛУТВ/ в таборі Корнберг.

Присутніх членів 69, гостей 14 осіб.

Порядок денний:

1. Звіт управи Філії ЛУПВ /окремих референтур/
2. Обрання нової управи та контрольної комісії.
3. Ліжучі справи.

Для ведення зборів одноголосно обрано президію в складі д. проф.
 Кононенко /голова/, д. Стригун /зступник/ та д. Шерома /с кре-
 тар/.

Голова управи Філії ЛУПВ д. Слободян повідомляє, що на за-
 гальних зборах є присутніх понад 2/3 загальної кількості членів
 Філії, тому збори є цілком правомірні.

Голова зборів д. проф. Кононенко пропонує почати звітування,
 Д. Недовіз /секретар Філії/ зачитує загальний звіт про працю
 управи Філії ЛУПВ та секретаріату.

Д. Бойко Василь /скарбник/ дає звіт про фінансову працю
 Філії та про її стан на 5. XI. 1946 р.

Д. проф. Ратунський /редактор часопису "За Волю"/ дає звіт
 про працю редакції "За Волю".

В зв'язку з тим, що на зборах культурно-освітній референт
 та референт суспільної опіки і санітарно-медичної допомоги
 /дд. Чайківський та Ільків/ є відсутні, звіти їхніх референтур
 знімаються з порядку денного.

Д. Брунець /голова контрольної комісії/ звітує про пере-
 вірку секретаріату Філії та її фінансів на 1. IX 1946 р.

Д. Слободян висловлюється, що загальні збори, заслухавши
 звіти продинок членів управи Філії, можуть зрозуміти багато зав-
 важень, що управа не зробила багато чого, що мала б зробити.
 Завваження ці були зовсім доцільні, але слід взяти під увагу,
 що всі члени управи Філії /в тому числі і він, як голова Філії
 і табору/ були переобтяжені іншою працею.

Слід тут зазначити, що управа Філії зробила досить багато
 в справі організації Філії, її переустаткування і об'єднання.
 Треба згадати, що наша Філія перша спромоглася засвідчити перед
 американською військовою владою з нагоди першої річниці визво-
 лення з німецьких концетраційних таборів та таким чином довела
 до відома громадської думки заходу безспірний факт, що українсь-
 кий народ не був ніколи колаборантом фашистів, а, навпаки, ко-
 ші його сини десятками тисяч гинули в німецьких концетраційних
 таборах фашистської Німеччини. Метою нас, політв'язнів є всеза-
 гальне об'єднання всіх українських політв'язнів, які волею по-
 дії і долі опинилися на чужині, без різниці віку, переконань,
 поглядів та віроісповідування для боротьби за СВОБОДНУ САМОСТІЙ-
 НУ ДЕРЖАВУ!!

лися. Нормальну працю в такій школі організувати було неможливо. Поляки на нас злобували й домоглися нашого перевезу до італійського табору. 20-го липня перевезли нас до табору Дружбі - де нам знову прийшлося влаштовуватись. В новому таборі умови для життя були трохи кращі та й сосіди італійці прихильніше ставились до нас, як поляки. Після того як вибрано нашу управу табору начолі з п. Слободяном Іваном, 30-го липня, наші умови ще покращали, а культурно-освітня робота більш розгорнулася.

7-го серпня знову розпочала працю школа дорослих та гімназійні курси, де молодь готувалась до матури за гімназію. "Школа дорослих" мала вже класну кімнату й переводила навчання в шкільній обстановці, а гімназійні курси знову працювали в житловій хлоп'ячій кімнаті.

3-го вересня за ініціативою п. Ратунного Ів., організовано початкову школу, де працювали вчительки: п. Стефанева Н., п. Кордубова А. і пізніше п. Крушельницька Н. і п. Ковалева Бр.. Початкова школа працювала в одній великій залі в дві зміни. Дуже тяжко було вчити маленьких дітей у таких умовах та ще й без підручників, але дякуючи сумлінній і відданій праці вчительок, які самі складали програми й писали підручники - наші діти вчилися і виховувалися.

11-го вересня п. Ратунний Ів., починає організовувати Українську Реальну Гімназію. Для школи дістали пів бараку без вікон, без дверей, без столів і без таблиць. Столи й лавки зібрали старі, а таблиці і мапи позичили в німецьких школах і почали навчання. На початку було відкрито 6-ту і 7-му класу гімназії, а пізніше 5-ту. Першими викладачами в гімназії були: п. Ратунний Ів., п. Крушельницький Б., п. Калинович Ів., п. Кричин М., п. Романик, п. Вербиш М., п. Кононенко К., п. Кононенко О. та Нісильов.

У гімназії без підручників і навчального матеріалу це тяжче було працювати ніж у "Початковій Школі", але викладачі з великою охотою відкликнулись на запрошення директора школи п. Ратунного цілковито віддалились справі навчання й виховання нашої української молоді та сумлінно виконували хоч і безкоштовну але почесну свою працю. Школа тоді вже мала 4-ри класи початкової школи, 2-ві класи школи дорослих та 5, 6 і 7-му класу реальної гімназії.

Тільки трохи школа обладналася і почала ставати на нормальний шлях праці, як знову 10-го листопада, нам оголосили переїзд до невідомого Корнбергу.

Навчання перериваємо і починаємо переїздити. Переїзд тривав до 18-го листопада. Разом з нами до Корнбергу прибули ще 3 українці з Каселя, а разом з ними і школа, яка пройшла такий самий шлях розвитку, як і наша в Алендорфі.

В Корнберзі ми застали 2-ва дерев'яні бараки, в яких була колись німецька школа. Ці бараки були дуже засмічені, забруднені, зруйновані. Директор школи та вчителі: п. Калинович Ів., п. Михайлів Ів. і другі, зразу ж взялись до ремонту школи та за придбання навчального приладдя, в чому їм багато допомогла управа табору та прихильні до нас українців - директор і робітники УНРРА.

Навчання в Корнберзі школа розпочала 29. листопада 1945 р.

Школа вже мала 5-ть клас початкової школи, 4, 5, 6 й 8-му класу реальної гімназії, 2-ві класи школи дорослих, Народній Університет та одну класу торговельно-кооперативної школи. В кінці навчального року 5-ть учнів здали матуру при іспитовій комісії і одержали свідоцтво про закінчення Української Реальної Гімназії.

У цьому 1946/47 навчальному році, наша школа має 5-ть клас початкової школи, 1, 3, 4, 5, 6 і 7-му класу реальної гімназії, дві класи торговельно-кооперативної школи та 7-м груп школи дорослих.

Школа має гарні, як за нормальних умов: фізичний, хемічний та природничо-географічний кабінети /за які найбільше подбав п. Кононенко О./ . Учні забезпечені зшитками, навчальним приладдям та більш як наполовину підручниками. Школа повністю укомплектована вчителями.

Молодь вчиться, набуваючи найдорожчого скарбу - з н а н н я.

Учень.

- = o O o = -

Видає: Філія Ліги УПВ в Корнберзі

Редагує: Редакційна Колегія

Відповід. редактор
проф. І. Р - ий.

Художнє оформл.
П. Си - ко.